

AZ OSZMÁN BIRODALOM

A Bizánci Birodalom egysége a Latin Császárság bukása után **nem állt helyre**. A régi birodalom – egy önállóságát megőrző szegletében – **Kis-Ázsiában I. Oszmán 1301-ben a török törzseket egyesítette**. /Ekkor az ellenőrzése alatt lévő terület mindössze 1350 km² volt/. A Bizánci Birodalom gyengesége és az első szultán személyes sikerei nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy alig több mint egy évszázad alatt a Balkánra és Kis-Ázsiára kiterjedő birodalmat tudtak kiépíteni.

1. A legfontosabb hódítások:

1354- Gallipolli (Bizánc)

1362- Drinápoly (Bulgária)

1389- Rigómező (Szerbia)

1453- Konstantinápoly (Levante-i kereskedelmi központ)

1396- Nikápoly (Havasalföld)

1402- **Ankara –vereség!** Timur Lenk tatár hadvezértől

1456- Nándorfehérvár (⇔Hunyadi János győzelme a török felett)

A siker okai:

- erős államszervezet és erős hadsereg (belső)
- iszlám hit – dszihád (belső)
- a balkáni államok egymás elleni harca (külső)

2. Államszervezet:

A szultán hatalmának alapja, hogy **egy központosított államszervezet** élén **zsarnokként** (despota) uralkodik. **Övé volt minden föld** (arab feudalizmus), alatta voltak a vezérek és más udvari méltóságok és a katonai parancsnokok. Szultán után második számú vezetője a **nagyvezír** volt, aki mind a **szultáni tanácsban** (diván), mind a **hadsereg élén helyettesíthette az uralkodót**.

A birodalom gazdaságilag a folyamatos hódításból tartotta fenn magát, tehát **extenzív politikát folytatott**. A meghódított területet **vilajetekre**, illetve **szandzsákokra** (tartományokra) osztották fel. A **vilajet élén a pasa**, a **szandzsákok élén pedig a bégek álltak**. A kisebb méretű földeket a szpáhik nem öröklődő földként kapták a katonáskodás fejében. A **hadsereg fenntartására szükséges pénzt az adók beszedéséből biztosították**, az adót a *defterdárok* (adószedők) kíméletlenül beszedték. Vitás ügyekben a **kádik** (bírók) ítéleztek a Korán alapján.

Az **államigazgatás hatékonyságának növelése érdekében mindennél fontosabb volt a jelöltek szakmai rátermettsége** és személyes érdemeik. *Ilyen hivatalok betöltésénél a törökök esetében is figyelmen kívül maradtak a születési előjogok, se vagyon, se származás nem számított*. Később viszont egyre nagyobb terhet jelentett a kiterjedt bürokrácia és egyre inkább elterjedt a **korruptió** /pénzért bizonyos hivatali döntések megváltoztatása/.

3. Hadsereg:

A török hadsereg Európa egyik legerősebb hadserege, mert egy **állandó tömeghadsereg** volt. Ez azt jelenti, hogy *tagjai csak katonáskodással foglalkoztak és létszáma 100-120 ezer fő.* A **fegyvernemek** /gyalogság, lovasság, tüzérség/ **jól összehangoltak**, az európai seregek közül **először használták muskétát és tömegesen tűzfegyvereket.** /puska, ágyú/

A hadsereg két jól elkülöníthető részre oszlott: **a szpáhikra** (lándzsás és íjász lovas-katonák) és a **janicsárokra** (gyalogosok, akik a tűzfegyvereket is kezelték). A **szpáhik birtokolhattak földet**, de azt nem örökíthették (Ez a rendszer a meghódított területeken **rablógazdálkodáshoz** vezetett). A 16. századtól a janicsárok váltak a hadsereg legütőképesebb részévé. Ezt nagyrészt kiképzésüknek köszönhetően, melynek során nem nőülhettek, nem birtokolhattak földet és csak kaszárnnyákban éltek. Így semmi nem vonhatta el figyelmüket a legfontosabb feladatuktól, a katonáskodástól. **Az utánpótlás** /devsirme-rendszer/ lényege az volt, hogy **a meghódított területeken élőkől rendszeresen beszédtek a „fiúadót”,** és az így rabszolgává tett gyermekeket az iszlám hitre térítették, majd katonákat vagy hivatalnokokat képeztek belőlük.

4. Gazdaság

A virágzó **Birodalom gazdasági alapját** elsősorban a távol-keleti **kereskedelemben betöltött közvetítő szerepből származó bevételek, illetve a rájuktól (nem muzulmán alattvalók) beszedett adók** adták. Ezért meghódított területek lakosait nem kényszerítették az iszlám átvételére – azért sem, mert így mentesültek volna az adófizetés alól. Így a Birodalom tulajdonképpen mentes volt a vallási feszültségektől – szemben a kortárs Európa más államaival.

A törökök *Magyarországon két területet tudtak ellenőrzésük alá vonni:* az ország középső területeit, a **Hódoltságot** melyre fegyveres hatalmukat és közigazgatásukat is kiterjesztették, illetve **Erdélyt**, melyet hűbéri függésbe vontak.

A Birodalom hanyatlása a XVII. században a hódítások leállításával kezdődött, de az összeomlás csak az I. világháború után következett be (Az Oszmán Birodalomhoz hasonló expanzív államok között ez megszokott történelmi jelenség, hasonló volt a helyzet a Római Birodalom esetében is).

Az ábra a török sereg hódításának határát (aktio-radiusát) ábrázolja, mely a történészek szerint 1000-1200 km volt. **Ennél távolabb már nem lehetett megoldani a hadsereg felvonulását és utánpótlását.** Ez vezetett a hódítások leállításához!